

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 44 Volume: 9 Issue: 44

Haziran 2016 June 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

OSMANLI TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİ ÜZERİNE * ABOUT THE OTTOMAN TURKISH INSTRUCTION

Şerife AKPINAR**

Öz

Türkçenin tarihî devirlerinden biri olan Osmanlı Türkçesi, Arap harfli Türk yazı dilidir ve Türk dili tarihinin yaklaşık beş yüz yıllık bir dönemini kapsamaktadır. Büyük bir tarihin mirasçıları olarak, o uzun döneme ait tarihî, kültürel, edebî eserleri okuyup anlayabilmek için Osmanlı Türkçesi öğrenmek gerekmektedir. Zira sanıldığı gibi Osmanlıca başka bir dil de değildir.

Osmanlı Türkçesi öğretimi günümüzde Sosyal Bilimler Liselerinde, üniversitelerin; Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Kütüphanecilik, Sanat Tarihi gibi bölümlerinde ve bazı özel kurslarda verilmektedir. Ancak derse karşı olan ön yargılar ve hayatta kullanım alanı olmadığı gibi düşünceler, Osmanlıca'nın öğretiminde sorunlar oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile özellikle Türkçe Eğitimi bölümlerinde okutulan Osmanlı Türkçesi dersinde yaşanan güçlükler üzerinde durulacak ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır. Böylelikle Osmanlı Türkçesi öğretiminin önemi, gerekliliği ve yaygınlaştırılması hususlarına dikkat çekilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Osmanlıca, Türkçe Eğitimi Bölümü, Öğretim, Sorun.

Abstract

Ottoman Turkish which is one of the historical periods of Turkish is a Turkish written language with Arabic letters and it covers approximately five-hundred-year period of Turkish language history. As the heirs of a big history, Ottoman Turkish needs to be learned so as to read and understand historical, cultural and literary works which belong to that long period. However, Ottoman Turkish is not another language as it is regarded too.

Nowadays, Ottoman Turkish instruction is being given at Social Sciences High Schools, at universities in the departments of Turkish, Turkish Language and Literature, History, Library Science and Art History and in some private courses. However, some biases against the class and some views about the fact that it has no area of use in life create problems in the instruction of Ottoman Turkish.

With the present study, problems which are experienced in Ottoman Turkish classes especially taught in the departments of Turkish Education will be dwelt on and solution recommendations to these problems will be tried to be offered. Thus, attention will have been drawn to the issues as to the importance of Ottoman Turkish instruction, its necessity and dissemination of Ottoman Turkish instruction.

Keywords: Ottoman Turkish, Departments of Turkish Education, Teaching, Problem.

Giriş

Osmanlı Türkçesi Türkçenin tarihî devirlerindedir. Arap harfli Türk yazı dilidir ve Türk dili tarihinin yaklaşık beş yüz yıllık (XV. yy-XX. yy) bir dönemini kapsamaktadır.

Osmanlı Türkçesinin daha ziyade "Osmanlıca" şeklindeki ifadesi, galat olmakla birlikte bugün söyleniş kolaylığı sebebiyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, "Osmanlıca" sözü, onun Fransızca, İngilizce gibi farklı bir dil olduğu fikrini vermemelidir. O, Türkçeden ayrı bir dil değildir. Kimi araştırmacılar Osmanlıca'yı, "Türkçeden ayrı bir dil" (Yavuz, 2002 ve 2006) olarak görmektedir. Bu düşüncüyü de Timurtaş'ın "Osmanlıca, Türkçe esas olmak üzere Arapça ve Farsça birçok kelime, şekil ve kaideleri içine alan bir yazı dilidir" (1995: XIII) ifadesine dayandırarak "Osmanlıca gerçekten nevi şahsına mahsus, kısaca Osmanlı'ya ait bir medeniyet dilidir" (Yavuz, 2013) demektedirler. Oysa "... yazı dili ile konuşma dili arasında büyük bir farkın bulunması, "Osmanlıca" diye adlandırılan yazı dilinin Türkçeden başka bir dil olduğu anlamına gelmez. Bu dil ne Arapça'dır, ne Farsça'dır, bu dil Türkçe'dir" (Özkan, 2000: 41). Osmanlı Türkçesi, "Türkçenin tarihsel bir dönemi, Anadolu'da 1928'e kadar Arap harfleriyle yazılmış Türkçe" (Develi, 2013)den başka bir şey değildir. Selim Somçağ da Yavuz'un görüşüne karşı şunları söyler: "En ağır Osmanlıca cümlelerde bile cümlenin çatısına hiç dokunmadan, artık kullanımdan düşmüş olan Arapça ve Farsça kelimeleri bugünkü Türkçe karşılıklarıyla değiştirdiğinizde karşınıza anlaşılır Türkçe bir cümle çıkar. Önyargılı olmayan bir kafa için bu tespit bile Osmanlıca'nın Türkçeden ayrı bir dil olmadığını kanıtlamaya yeter".

Osmanlı döneminde bile kendi dillerine Osmanlıca denmemiş; Türkçe; Türkî, Türk dili şeklinde ifade edilmiştir. Osmanlı Türkçesi ilk kez "Tanzimat'tan sonra 'lisân-ı Osmânî', 'lehçe-i Osmânî' tabirleri ile dilimize girmiştir" (Gümüskılıç, 2009: 358). Şemseddin Sami; Tanzimatla birlikte başlayan Lisan-ı Osmânî

* Bu makale, 22-24 Kasım 2013 tarihleri arasında Konya'da düzenlenen "Uluslararası Eğitimde Değişim ve Yeni Yönelimler Sempozyumu"nda sözlü sunulan bildirinin gözden geçirilerek genişletilmiş hâlidir.

** Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi A. Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, sakpinar@konya.edu.tr

söyleyişinin doğru olmadığını en güzel şekilde savunanlardandır. Timurtaş, Kâmûs-ı Türkî'nin ön sözünde Şemseddin Samî'nin bu konudaki görüşlerini şöyle aktarmaktadır: "Hafta mecmuasının 12. sayısında (5 Aralık 1881) yayımladığı "Lisân-ı Türkî" başlıklı yazısında Osmanlı unvanının kurucusuna nispetle devlete verilmiş olduğunu, bunun dilimizin ismi olamayacağını, çünkü Türk milleti ve Türk dilinin Osman Gazi'den de önce mevcut olduğunu, dilimize "Lisân-ı Türkî" denmesi icab ettiğini belirtir" (2009: 10). Ayrıca Samî, dilimizin üç dilden yani Arapça, Farsça ve Türkçeden mürekkep bir dil olduğunun söylenmesine de karşıdır. Zira bu, dünyada görülmemiş bir şeydir. Osmanlı Türkçesi, Türkçedir ve içerisinde Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Tıpkı bugün dilimizde İngilizceden girmiş kelimelerin bulunması gibi.

Osmanlı Türkçesinin Türkçeden ayrı bir dil olmadığı kabul edildikten sonra uzun yıllardır ihmal edilen, unutulmuş Osmanlıca, yakın zamanda hak ettiği itibara kavuşturulmalıdır. Bu konuda, Sosyal Bilimler Liselerinde Osmanlı Türkçesi dersinin yer alması, diğer okullarda da seçmeli ders müfredatına girmesi hatta özel kurslarda artık Osmanlıca'nın da okutulması gibi bazı atılımlar da bulunmaktadır. Ancak elbette bunların da eleştirilecek yönleri vardır. Özellikle özel dil kursu veren kurumlarda diğer Avrupa dillerinin yanında sanki yeni bir dil öğreteceklermiş gibi Osmanlıca'yı da lanse etmeleri dikkat çeken bir husustur.

Gençlerin, tarihine, kültürüne, edebiyatına sahip çıkabilmelerinin yolu Osmanlı Türkçesini bilmelerinden geçmektedir. Osmanlı Türkçesinin öğretilmesi çabası; "bugün onun devamı ve diriltmesi için değil; eski kültür, ilim ve edebiyat eserlerimizin tanıtılmasından" (Timurtaş, 1995: XIII) başka bir şey değildir. Peyami Safa da Osmanlı Türkçesi öğrenmenin önemini şöyle dile getirmektedir: "Arap harfi bilmeyen bir genç için Türk tarihinde ve Türk edebiyatında orta seviyeyi bulacak kadar derinleşmek imkânsızdır"(1999: 54). "Gençlerimiz Türkçe'yi ne yazabiliyor ne de konuşabiliyor! Çünkü Türkçe'nin yarısını dolduran Arapça ve Farsça kelimelerin kökleri, soyları hakkında hiçbir bilgileri yok...Tercüme yapacak kadar Arapça ve Farsça öğrenmelerini istemiş değiliz. Fakat "kâtip" ve "mektup" gibi her gün kullanılan kelimeler arasındaki münasebetten haberi olmayan bir gencin Türkçe bildiğine inanır mısınız?... Yeryüzünde çocuklarına dilini tam öğretmeyen bir memleket gösterilebilir mi? Almanya'nın, Fransa'nın, İngiltere'nin bütün büyük üniversitelerine girmek için Lâtince bilmek şarttır"(1999: 179). "Yeryüzünde bir tek memleket gösterilemez ki, orada gençler millî kütüphanelerine girerlerse bir tek eser okuyamadan çıkıp gitsinler. Böyle bir katliam hiçbir memlekette ve hiçbir memleketin tarihinde yoktur"(1999: 254). Ayrıca Safa, Osmanlıca bilmeyen gençlerin Naima'yı, Cevdet Paşa'yı okuyamayacağını; koca Divan edebiyatını anlayamayacağını; Tanzimat sonrası şair ve eserleri de tanıyamayacağını söylerken tek çarenin Latin harfleri yanında Arap alfabesini de öğrenmek olduğunu belirtir (1999: 54).

Tarihî geçmişinden kopmuş, kültürel mirasından habersiz gençlik, bu durumdan ancak o dönemin eserlerini ilk elden tanıyarak, bunun için de Osmanlı Türkçesini öğrenerek kurtulabilir. Kütüphanelerimizde, arşivlerde yer alan millî hazinelerimiz olan eserler sadece bir avuç akademisyenin ilgisine bırakılmamalıdır. Gelecek ile geçmiş arasında bağ kurmak için Osmanlı Türkçesini öğretmek, ona olan ilgiyi arttırmak gerekmektedir. İlber Ortaylı: "Bugün Türkiye'de bir münevverin Osmanlıca okumayı bilmesi lâzım. Atla deve değil. Osmanlıca öyle Fransızca ve Rusça gibi ayrı dil olarak anlaşılabilir, Arap harfleriyle yazılan bir Türkçedir. Her dil asırdan asıra bazı değişiklikler geçirir ama bu durum ayrı bir dilden söz etmeyi gerektirmez. Nihayet anneannemizle dedemizin mektuplaşma dilidir. Birçoğumuzun bu mektupları okutmak için ümmî köylüler gibi adam aradığı gerçektir. Kabahati sakın tarihi ve kültürel bir gereklilik olan harf devrimine yüklemeyin; ilgisizlik ve tembelligimizde arayın." (Milliyet Pazar, 9 Şubat 2006) derken; Hilmi Yavuz da Osmanlı Türkçesinin - "Osmanlı'nın ayrı bir dili" olarak kabul etmesine karşı- öğretilmesinin gerekliliğinde hemfikirdir: "... bu medeniyetin dilinden mahrum bir gençlikten söz ediyorum. Devlete ait ortaöğretim kurumlarında bu medeniyetin dilinin öğretilmesi gerektiğini savunuyorum" (Yavuz, 2013).

Kısacası artık Osmanlı Türkçesinin öğretilmesi gerekliliğini tartışmak anlamsız olacaktır. Bundan sonra onun nasıl verileceği üzerinde durulması icap etmektedir. Bu çalışma özellikle Türkçe Eğitimi Bölümlerinde okutulan Osmanlı Türkçesi dersinin öğretimi konusuna dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Osmanlı Türkçesi

Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe, Tarih, Sosyal Bilgiler, Kütüphanecilik, Sanat Tarihi gibi bölümlerinde okutulan Osmanlı Türkçesi dersinde temel hedef; öğrencilerin Osmanlı Türkçesini okur-yazar olmaları ve gramer kurallarını kavramalarıdır. Böylece öğrenci Türkçenin belli bir dönemini temsil eden Osmanlı Türkçesi etrafında gelişen kendi tarih, kültür ve medeniyetini tanıyacak; metinlerden hareketle söz varlığını zenginleştirecek ve çalışmalarında asıl kaynağa ulaşarak başarı sağlayacaktır.

Ancak, pek çok alanda olduğu gibi Türkçe Eğitimi bölümlerinde Osmanlı Türkçesinin öğretiminde karşılaşılan bazı sorunlar bulunmaktadır.

1998 Türkçe öğretmeni yetiştirme programında, alan derslerinin ağırlığı istenilen seviyede değildi. Özellikle Osmanlı Türkçesi dersi I. sınıfta iki yarıyıldan sadece ikişer saat olarak yer almaktaydı. Ancak 2005'te yenilenen programda da bu husus devam etmiş, ders saatinde herhangi bir artışa gidilmemiştir. Bu durum bazı çalışmalarda "program kurgulayıcıları, Türkçe öğretmenlerinin Osmanlı Türkçesine ihtiyaç duymayacakları yanılığına düşmüş olabilirler. Türkçenin sadece günümüz Türkiye Türkçesinden ibaret olduğunu

zannederek bir dilin tarihsel süreçlerinden bağımsız incelenemeyeceğini görememiş olabilirler” (Çıfci, 2011: 404) şeklinde eleştirilmiştir.

Dolayısıyla Türkçe Eğitimi bölümünde Osmanlı Türkçesi dersinin öğretiminde yaşanan ilk ve en önemli sorun olarak ders saatinin yetersizliği söylenebilir. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Lisans programı incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi I. ve II. sınıflarda her iki dönemde Osmanlıca üçer saat verilmekte; Tarih Eğitimi bölümünde ilk iki sınıfta Osmanlı Paleografyası, III. sınıfta Osmanlı Diplomatikası olarak ikişer saat ve Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünde ise II. ve III. sınıflarda seçmeli ders olarak hem Osmanlı Türkçesi, hem Paleografya hem de Diplomatika'nın ikişer saat okutulacağı görülmektedir. Bölümler arasında bir kıyaslama yapmak doğru olmamakla birlikte Türkçe Eğitimi bölümünde Osmanlı Türkçesi dersinin sadece I. sınıfta ve iki saat okutulmasına dikkat çekilmek istenmiştir. Ders saati oldukça az tutulan bölümde, az zamanda çok şey öğretmeye çalışan öğretim görevlileri sıkıntı yaşamaktadır. Zira dersin saati gibi dersin müfredatı da yetersiz kalmaktadır. Bölümün; “*Osmanlı Türkçesi I: Arap harfli Türk abecesi, bitişik ve ayrı harfler, yazma çalışmaları. Osmanlı Türkçesi II: Osmanlı Türkçesinin dil ve yazım özellikleri, Arapça ve Farsça sözcükler, tamlama çeşitleri.*” şeklindeki müfredatı, üniversitenin diğer bölümleri yanı sıra Sosyal Bilimler Liseleri için hazırlanan Osmanlı Türkçesi dersi müfredatından bile zayıf kalmaktadır.

Osmanlı Türkçesi dersinin, özellikle II. sınıfta başlayan yeni ve eski Türk edebiyatı dersleri için bir ön hazırlık niteliği taşıması gerekirken; müfredat ve ders saatinin eksikliğinden gerekli zemin oluşturulamamaktadır. Öğrenilememiş bir Osmanlı Türkçesi ile öğrenci diğer derslerde de başarısız olmaya mahkûm edilmektedir.

Dersin içeriğinde yer alması gereken; okuma- yazma- gramer bilgisi- kelimelerin anlamlarını kavrama- anlama ve algılama aşamaları için -özellikle de yazma eğitimine ve kelime anlamını kavramaya- zaman ayıramamaktadır. Öğrenme sürecinde alfabe okumanın -yazmayı öğrenmedikçe- yeterli olamayacağı bilindiğine göre, müfredat genişletilirken, ders saatinin de artırılması yoluna gidilmelidir. Öğrenci bu ders saati ile I. sınıfta ancak alfabe öğrenmekte ve basit düzeyde metinleri okuyabilmektedir. Zira öğrenci II. sınıfa geldiğinde henüz aşına olduğu metinleri bile okumakta özellikle de yazmakta zorlanırken, bir anda yüzyıllar öncesine ait gazel ve kasidelerle karşılaşmakta, bu dünyanın zenginliğini kavrayamamakta; doğal olarak da bocalayıp, becerememe kaygısına düşmekte ve başarısız olmaktadır. Bu başarısızlığın ardında ise I. sınıfta sadece okuma öğrenen bireyin kelimelerin anlamına vâkıf olamaması yatmaktadır. Elbette Osmanlı Türkçesini bilmek yalnız alfabe meselesini çözmek değildir. Öğrenci okuduğuna anlam yükleyebilmeli ve özellikle Türkçe bölümündeki yeni Türk edebiyatı, eski Türk edebiyatı derslerinde okutulan dönemin kelime hazinesini kavrayabilmelidir. Dolayısıyla bu derste yetersizliğin bölümün diğer alan derslerini de olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Ayrıca yetersiz olan ders saatinde öğrencilere ancak matbu eserler okutulmaktadır. Lise müfredatında bile yer alan yazı çeşitleri Türkçe öğretmeni olacak öğrencilere tanıtılamamakta ve yazma eser gösterilememektedir. Bu durumda gelecek yıllarda Sosyal Bilimler Lisesinden Türkçe bölümünü tercih eden öğrenci olması halinde üniversiteyi kazanan kişi bölümde öğreneceklerinden daha donanımlı olarak fakülteye gelmiş olacak ve bölümün kalitesi hakkında da şüphe duyacaktır.

Anlaşıldığı gibi Türkçe Eğitimi bölümündeki Osmanlı Türkçesi dersi sadece I. yıldaki iki saatlik bir sürede ve sahip olduğu göstermelik bir müfredatla programda sadece “*bir kültür çeşni*” (Çıfci, 2011: 405) olarak yer almakta, varlığı ve yokluğu fark edilememektedir.

Dersin en azından iki yıl verilmesi veya seçmeli derslerle telafi edilmesi Osmanlı Türkçesine olan ilgiyi arttıracak ve öğretimini de kolaylaştıracaktır.

Osmanlı Türkçesi öğretiminde karşılaşılan olumsuz etkenlerden biri de dersle ilgili bir “zorluk” algısının olmasıdır. Öğrencilerdeki bu önyargının sebebi, yeni bir ortama gelmenin de verdiği tedirginlikle sanki daha önce hiç duymadığı, okumadığı bir dille karşılaşacağını sanması, üst sınıfların tedirgin edici tavırları olması yanında kimi araştırmacılara göre de “*Cumhuriyetin yanlış batılılaşma politikasının bir sonucu*” (Açıkgöz, 2013) olarak gösterilebilir.

Öğretim görevlileri öğrencileri ile karşılaştığı ilk derste onlardaki motivasyon eksikliği ile yüzleşmektedir. Zira öğrenciler, dersin zorluğu ile ilgili taşıdıkları endişe sonucu ilk soruları ya da şikâyetleri “Bu bize nerede lazım olacak? Niçin öğrenmek zorundayız?” gibi sözler olmaktadır. Örneğin Tarih Eğitimi bölümü öğrencilerinin arşivde de çalışabilme imkânı onları Osmanlıca öğrenmeye teşvik etmekte ancak Türkçe Eğitimi bölümü öğrencileri, kazanacakları bu bilgiyi meslek hayatlarının hiçbir yerine koyamamaktadırlar. Bu sebeple “*gündelik hayatta kullanmadığı bilgiyi yüklenmek, taşımak zorunda olmak, derse karşı lakaytlığı, umursamazlığı ve başarısızlığı*” (Aydemir, 2006: 2) da beraberinde getirmektedir.

Türkçe Eğitimi bölümündeki öğrencilerin Osmanlı Türkçesini hayatlarının bir yerlerine yerleştirememeleri ya da meslek yaşantılarına taşıyamayacakları endişesi, Çalışkan'ın (2013: 329-343) araştırmasına göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri için de geçerlidir. Öğrencilere Osmanlı Türkçesini

öğrenmelerinin avantajları sorulduğunda, sadece ilerde tarih ve edebiyatı seçecek olanlara fayda sağlayacağı, diğerlerinin meslek yaşantılarında hiçbir katkısının olmayacağı cevabı verilmiştir. Görüldüğü gibi hangi düzeyde olursa olsun öğrenciler hayatlarında Osmanlıca Türkçesine yer bulamamakta bu sebeple de öğrenmeyi lüzumsuz görmektedirler.

Öncelikle öğrencilerin bu türden soru ve sorunlarına doğru, ikna edici ve heveslendirici cevaplar bulunmalıdır. Öğrencilere, Osmanlı Türkçesi bilmenin onlara sağlayacağı faydalar anlatılmalıdır. Sahip olacakları ayrıcalıklarla birlikte tarihî, edebî eserleri ilk elden okuma zevkine erişecekleri, dilin tüm inceliklerini kavrayacakları, güzel ve etkili bir Türkçe ile konuşabilecekleri anlatılırken; Türkçe öğretmeni olarak, dilin bir dönemi olan Osmanlı Türkçesini bilmeleri gerekliliği üzerinde durulmalıdır.

Özellikle derste yeni bir dil öğretilmeyeceği öğrenciyi kavrattılmalıdır. Zira akademisyenlerin de yanlış olduğunu bile bile -pratik olma adına- dersi "Osmanlıca" adıyla dile getirmeleri, daha önce de ifade edildiği gibi öğrencilerin yeni bir dil öğrenmelerini düşünmelerine sebep olabilmektedir. Hâlbuki böyle olmadığı, derste sadece Türkçenin belli bir dönemini temsil eden, bugünden farklı bir alfabenin tanıtıldığı anlatılmalıdır.

Gerçekte, öğretim görevlilerinin Osmanlı Türkçesi dersini okuturken ilk başarıları gereken şeyin, öğrencilerin dikkatini, ilgisini çekmek, onları derse karşı heveslendirmek olduğu bilinmelidir.

Derse ilginin artmasında, başlangıçta aşına oldukları kısa, kolay ve tanıdık metinlerin seçilmesi de önemlidir. Zira öğrenci aşına olduğu bir halk edebiyatı eseriyle (ninni, masal vb.), hikâye veya ezberindeki bir şiirle okumaya başladığında gördüğünü değil de zihnindeki okusa bile, umutlanacak, derse hevesi artacak, başarabileceği fikri ile derse yaklaşacaktır. Öğrenme yöntemlerinde bu etkili bir metot olarak görülmektedir. Örneğin bu aşamada, İstiklal Marşı'nı Osmanlı Türkçesinden okumak iyi bir başlangıç olabilir.

Öğrencilerin, öncelikle hayatın içindeki Osmanlıca metinlere karşı dikkatleri uyandırılmalıdır. Dersin işlenişinde bugünkü hayata dair verilecek örnekler de ilgiyi arttıracaktır. Örneğin Osmanlı Türkçesini öğrenen bir bireyin, haber spikerinin olayı anlatırken kullandığı, "kâtil" ya da "katil zanlısı" ifadelerindeki ayrıntıyı kavrayabileceği; çocuklara konulan isimlerin -özellikle Arapça, Farsça olanların- anlamının çözüleceği, sıkça kullandığımız "evlatlarımız" gibi galat-ı meşhurların fark edilebileceği anlatılabilir.

Bunların yanı sıra, öğrencilerin üniversitelerin imkânları ile gezdirilip Osmanlı Türkçesiyle yazılan mezar taşlarını, tarihî ve mimarî yapıları görmeleri sağlanmalı, ilgileri çekilmeli; öğrendikleri bu yazı ile özellikle müzeleri, camileri gezerken, diğerlerinden ayrıcalıklı olacakları hissi uyandırılmalıdır. Eski paralar, tuğralar okutulmalı, yazma eser bulunan kütüphanelere gidilip, bu eserler incelenmelidir. Örneğin Konya'daki üniversiteler, öğrencileri, Mevlânâ Müzesi ve Kütüphanesine, Yusuf Ağa Kütüphanesine, Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine, Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesine götürebilirler. Böylece öğrenci Osmanlı Türkçesi etrafında gelişen kültürü tanıyarak, asıl kaynağa ulaşma ve tarihî nitelikli eserleri tanıma hevesine kapılacak ve öğrenmeye istekli olacaktır.

Ayrıca bu yazının geçmişte kalmış olmasının, ona sırt dönmeyi gerektirmeyeceği durumu öğrenciyeye ifade edilirken; bu sırt dönüşün farklı bir alfabeye değil; sahip olunan tüm değerlere yani tarihe, kültüre, edebiyata olacağı da kavrattılmalıdır. Geçmiş ile gelecek arasında sağlam bir bağ kurulması için Osmanlı Türkçesinin öğrenilmesi gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Dersin öğrenci tarafından gereksiz görülmesinin sebeplerinden biri de dersin diğer sınıflara taşınmamasıdır. Özellikle II. sınıfta okutulan eski ve yeni Türk edebiyatı derslerinde işlenen metinlerin Arap harfli Türkçe ile verilmesi de ilgi uyandıracak ve dersi öğrencinin öğretim hayatında kullanmasına yol açacaktır.

Derse karşı ilgisi çekilen öğrenci artık Osmanlı Türkçesini öğrenmeye hazırdır. Ancak bu aşamada bazı sorunlar yaşanmaktadır. Tespit edilen önemli sorunlardan biri de metottur. Zira farklı üniversitelerde, farklı hocaların, farklı kitaplar işleme ve standart bir müfredatın da olmayışı, öğrenme sürecinde bir uyum problemi oluşturmaktadır. Bireysel farklılıklar gözetilmeye birlikte eğitimde eşitlik ilkesinden yola çıkılarak, belli seviyede metot birliği sağlanmalıdır. Belki bu durumda bölümler için standartları olan ortak bir müfredat oluşturmakla işe başlanabilir. Ayrıca, zaman zaman yapılacak çalıştaylarla Osmanlı Türkçesi dersi okutan öğretim görevlileri bir araya getirilip öğretim metotları tartışılmalı ve standartlar oluşturulmalıdır. Öğretim görevlilerinin uyguladıkları yöntemler paylaşılarak, öğretim verimli hâle getirilmeye çalışılmalıdır. Bu konuda ilk çalışma 2012 Eylül ayında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde OTAM (Osmanlı Tarihi Araştırmaları) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayda Osmanlı Türkçesinin öğretimi, metinleri, sözlük ve ders kitabı çalışması ve ana bilim dalı kurulması gibi hususlar söz konusu edilmiştir. Özellikle öğretimi konusunda tespit edilen problemler dile getirilerek, çözüm önerileri sunulmuştur. Bu toplantılar, özellikle ortak bir metot geliştirme bakımından önem taşımaktadır.

Ders öğretim metotlarında birlik sağlanamadığı, lisansüstü sınavlarında kendini göstermektedir. Mezunlar arasındaki Osmanlı Türkçesini okuma ve yazma seviyesi arasında büyük farklar görülmektedir. Kişisel farklılıklar dikkate alındığında herkesin aynı düzeyde bilgiye sahip olması elbette beklenemez ancak ortak bir müfredat ve ortak bir öğrenme yöntemi ile aradaki farkları en aza indirmek mümkün olacaktır. Öğrenmedeki eksiklik veya fark, kişisel olabilmekte ancak öğretimde özellikle eksikliğe yer verilmemelidir. Mezunlar belli düzeyde karşılaştıkları metinlerde yer alan Arapça, Farsça kelimeleri ayırt edebilmeli, orta zorlukta bir metni okuyup-yazabilmeli, kelimelerin anlamlarını çıkartıp, metni kavrayabilecek düzeyde olmalıdırlar.

Dersin gramere boğulması da öğretimi zorlaştırmaktadır. Öğretim aşamasında; Arap alfabesi verilirken, uzun süreler harcanmadan hemen kelime ve metin okumalara geçilmelidir. Harflerin başta, ortada ve sonda yazılışlarının bir arada verilmesi de zaman kaybını önleyecektir. Zira öğrenci haftada bir kez karşılaştığı derste öğrendiklerini diğer haftaya kadar genellikle unutmaktadır. Bu durum ise onları endişelendirmekte, kendilerine olan güvenlerini zedelemekte ve yine motivasyon eksikliğine yol açmaktadır. Dolayısıyla ders gramere boğulmadan, metinlerle hareket edilmelidir.

Öğrenme sürecindeki başka bir sorun ise sınıfların kalabalık olmasıdır. Özellikle yazı çalışması yaptırılırken, öğrencilerin kalem hareketlerini kontrol edebilmek, ödevlerini gözden geçirmek ve hataları düzeltebilmek için sınıfların gruplara ayrılması, makul sayıda öğrenci ile ders işlenmesi sağlanmalıdır.

Osmanlı Türkçesi derslerinin öğretiminde karşılaşılan önemli sorunlardan biri de ders kitaplarının kalitesi ve niteliğidir. Yıllardır, ders kitabı ihtiyacını Muharrem Ergin ve F. Kadri Timurtaş'ın yazdığı eserler karşılamaktaydı. Son yıllarda ise üniversitelerdeki öğretim görevlileri tarafından Osmanlı Türkçesini öğretmek ya da metin ihtiyacını karşılamak amaçlı eserler verilmeye başlandı. Ancak kitaplardaki baskı kalitesinin düşük olması öğrencinin okuma isteğini engellemektedir. Yeni eserlerde bu kalite her geçen gün arttırılsa da yıllardır, öğrencinin önüne fotokopi ile çoğaltılmış, okunaksız ve hatalı metinler konulmak zorunda kalmıştır. Oysa iyi kalitede basılmış kitap, hatalı yazımdan uzak da olunca derse olan ilgiyi arttıracak sebepler arasındadır. Kötü basılmış kitaplardan alıştırma amaçlı ya da sınav sorusu hazırlamak için öğretim görevlileri tarafından bir kez de fotokopi ettirilen metinler, öğrencilerin işini daha da zorlaştırmıştır. Bu sebeplerle artık dijital ders kitaplarına geçilerek, öğrencilere daha sağlıklı metinler sunulmalı, ayrıca çağın da gerektirdiği gibi öğretim görevlisi bilgisayarına metinler indirip çıktı alabilmelidir.

Kitaplar satışa sunulurken, öğrencilerin sesli ve görsel öğrenme ihtiyaçlarına da cevap verecek nitelikte hazırlanmış CD'lere de yer verilmelidir. Bunun yanı sıra kitaplar, öğretim görevlilerin kaynak eksikliğini giderecek ve ders sırasında çağa uygun teknik donanımı karşılayabilecek nitelikte olmalıdır.

Önerilebilecek bir başka husus da ders kitaplarında renkli resimlere yer verilmesidir. Örneğin yazı çeşitleri kavratılırken, cami, çeşme, türbe, kütüphane gibi meşhur yerlerin resimleri ve buralardaki Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış yazı örneklerinin resim ya da fotoğrafları öğrencinin dikkatini, ilgisini arttıracaktır.

Ayrıca ders kitaplarındaki alıştırmaların yetersizliği de önemli bir meseledir. Zira ders saati eksikliği öğretim görevlileri tarafından evlere verilen alıştırmalarla giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak ders kitaplarındaki alıştırmaların yetersizliği ve kendilerine okul dışında yardımcı olacak birini bulamayan öğrencinin elindeki kitaplardan da yararlanamayışı işleri biraz daha güçleştirmektedir. Ders kitapları hazırlanırken, öğrencilerin tek başlarına kavrayabilecekleri nitelikte alıştırmalara yer verilmesine dikkat edilmesi, başarıyı arttıracaktır.

Bir diğer konu ise dersin ölçme değerlendirme aşamasıdır. Ders müfredatının çoğunlukla okuma üzerine olması, sınavlarda "okuma-yazma- gramer-kelime anlamı bilme- anlama"nın ölçülmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle -metin okuma için- en azından bir sınavın da sözlü olarak yapılmasına imkân verilmelidir.

Osmanlı Türkçesine dair bir husus da öğretim görevlilerinin çalışmalarına ilişkindir. Osmanlı Türkçesi öğretiminde ve bu Türkçe ile kaleme alınan araştırmalarda işleri kolaylaştırmak adına akademik camiada ortak bir çeviri yazı için yazı tipi geliştirilmeli, hazırlanan bilgisayar programlarıyla kusursuz bir şekilde bilgisayar ortamında Arap harfli Türkçe yazılar yazılabilmelidir. Öğretim görevlilerinin kullandıkları farklı yazı tipleri, uyumsuz bilgisayarlarda hatalı basımlara yol açmaktadır. Özellikle eski Türk edebiyatı alanında çalışan akademisyenler için çalışmalarını saklamak, bir dergiye veya yayınevine gönderip bastırmak büyük sorun oluşturmaktadır. Bu sorunun giderilip, bir bilgisayar programı geliştirilmesi için belli kurumların desteği alınmalı ve hızlı bir çalışma yoluna gidilmelidir.

Ayrıca yeni ve kullanışlı bilgisayar programları ile kolaylıkla Osmanlı Türkçesinin yazılabilir olması, öğrencilerin kazanımlarını sosyal medyada gösterme heveslerini perçinleyebilir, Osmanlıca yazıyla sanal âlemde dikkat çeken öğrencinin derse olan ilgisi de artacaktır.

Sonuç

Kültürel değerlere sahip çıkabilmek için yeni neslin Osmanlı Türkçesini öğrenmesinin gerekliliği artık kabul edilmektedir. Osmanlı Türkçesinin önemi ve yaygınlaştırılması söz konusu edilirken bunun Türkçeden ayrı bir dil olmadığı özellikle öğrencilere kavratılmalı ve öğrenmeye heveslendirilmelidirler. Bunun için de üniversitelerdeki müfredat yeniden gözden geçirilmeli, genişletilmeli ve yeni metodlar uygulanmalıdır. Özellikle ders kitaplarında ve dersin sınıf içi işlenişinde teknolojiden faydalanılmalıdır.

Makalede özellikle, temel sorunları üzerinde durduğumuz Türkçe Eğitimi bölümlerindeki Osmanlı Türkçesi dersi öğretimi için; diğer dersler arasında bir çeşni olmaktan kurtarılması, saatlerin arttırılması, dersin hayata taşınması, ortak bir metodun işlenmesi gibi önerilere yer verilmeye çalışılmış ve öğrencilerin Osmanlı Türkçesine ilgi ve isteğinin arttırılması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Namık (2013). "Osmanlıca Niye Öğren(T)ilemiyor?", Erişim Linki: <http://www.haber.vaktim.com/yazar/57725/osmanlica-niye-ogrentilemiyor.html>. 18 Şubat 2013.
- AYDEMİR, Yaşar (2006). "Divan Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Sıkıntılar ve Zihniyet Problemi", *Millî Eğitim Dergisi*, S 169, Yıl 34, Kış, s. 1-10. Erişim Linki: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/169/yasar.pdf.
- ÇALIŞKAN, Nihal (2013). "Lise Düzeyindeki Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanışına İlişkin Öğrenci Görüşlerine Dayalı Bir Değerlendirme", *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 2, S 2, Kış, s.329-343.
- ÇİFCİ, Musa (2011). "Türkçe Öğretmeni Yetiştirme Programı Sorunu", *Turkish Studies*, V.6/1.s. 399-405.
- DEVELİ, Hayati (2013). "Osmanlıcaya Dönüş Zihniyet Restorasyonudur", Erişim Linki: <http://risaleantep.com/haber/1019/> Yeni Şafak, 8.09.2013.
- GÜMÜŞKİLİÇ, Mehmet (2009). "Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümlerinde Osmanlı Türkçesi Eğitimi", Erişim Linki: http://eprints.ibu.edu.ba/404/1/ISSD2009-Education-2_p358-p362.pdf.
- ORTAYLI, İlber (2006). "Osmanlıca ve Osmanlılık", *Milliyet* 9 Şubat 2006, Erişim Linki: <http://www.milliyet.com.tr/2006/02/09/pazar/yazortay.html>.
- ÖZKAN, Mustafa (2000). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Peyami Safa (1999). *Osmanlıca Türkçe Uydurmaca*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SOMÇAĞ, Selim (2006). "Hilmi Yavuz'a Cevap (Sözcükler Mayıs-Haziran 2006)", Erişim Linki: <http://selim.somcag.org/selimsomcag/makaleler/hilmi-yavuz-a-cevap-sozcukler-mayis-haziran-2006/124>.
- Şemseddin Sami (2009). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TİMURTAŞ, F. Kadri (1995). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- YAVUZ, Hilmi (2002). "Osmanlıca Türkçe midir?", Erişim Linki: <http://arsiv.zaman.com.tr/2002/05/17/yazarlar/hilmiyavuz.htm>. 17.05.2002.
- YAVUZ, Hilmi (2006). "Osmanlıca Diye Ayrı Bir Dil Yok mudur?", Erişim Linki <http://www.karakutu.org/osmanlica-diye-ayr-bir-dil-yok-mudur>. 08.02.2006.
- YAVUZ, Hilmi (2013). "Lise Müfredatı: Kürtçe Var, Osmanlıca Yok", Erişim Linki: <http://www.hinishaber.net/lise-mufredati-kurtce-var-osmanlica-yok-makale,4375.html> 23. 10. 2013.